

Категорія справи № 761/27704/20: Цивільні справи (з 01.01.2019); Справи окремого провадження; Справи про видачу і продовження обмежувального припису.

Надіслано судом: не визначено. Зареєстровано: 06.08.2021. Оприлюднено: 06.08.2021.

Дата набрання законної сили: 03.08.2021

Номер судового провадження: 61-9182св21

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

03 серпня 2021 року

м. Київ

справа № 761/27704/20

провадження № 61-9182св21

Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду: Коротенка Є. В. (судді-доповідача), Жданової В. С., Зайцева А. Ю.,

учасники справи:

заявник - ОСОБА_1 ,

заінтересована особа - ОСОБА_2 ,

розглянув у попередньому судовому засіданні у порядку письмового провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 , яка подана представником - адвокатом Сердюк Юлією Анатоліївною, на рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 19 жовтня 2020 року у складі судді Фролової І. В. та постанову Київського апеляційного суду від 02 березня 2021 року у складі колегії суддів: Білич І. М., Коцюрби О. П., Слюсар Т. А.,

ВСТАНОВИВ:

Описова частина

Короткий зміст вимог

У вересні 2020 року ОСОБА_1 звернулась до суду із заявою про видачу обмежувального припису строком на шість місяців відносно ОСОБА_2 , в якій просила:

- заборонити ОСОБА_2 наближатися на відстань 150 метрів до місця її проживання за адресою: АДРЕСА_1 ;
- заборонити ОСОБА_2 наближатися на відстань 150 метрів до місця проживання її (ОСОБА_1) матері, за адресою: АДРЕСА_2 ;
- заборонити ОСОБА_2 вести листування, телефонні переговори або контактувати з ОСОБА_1 через інші засоби зв'язку;
- заборонити ОСОБА_2 через третіх осіб розшукувати ОСОБА_1 , переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею.

Заява мотивована тим, що в період з січня 2019 року по січень 2020 року ОСОБА_1 та ОСОБА_2 перебували у фактичних шлюбних відносинах, мають доньку ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 . Шлюбні відносини сторін фактично припинились у січні 2020 року. Через неприязні стосунки, насильство та погрози, заявниця переїхала жити до матері - ОСОБА_4 . Щоразу при зустрічі ОСОБА_2 намагався відібрати документ, вчиняв насильницькі дії щодо заявниці, пошкоджував майно, нецензурно висловлювався, спричиняючи фізичний біль та тілесні ушкодження. Неодноразово свідком вказаних подій була мати заявниці - ОСОБА_4 , яка, захищаючи доньку, також отримувала тілесні ушкодження.

Пояснює, що з моменту фактичного припинення стосунків вона вимушена проживати окремо від ОСОБА_2 , однак все одно отримує від нього погрози завдання шкоди її життю та здоров'ю, її рідних та близьких. З приводу неодноразового застосування фізичного та психологічного насильства зі сторони ОСОБА_2 вона зверталася в органи поліції.

Стверджує, що дії ОСОБА_2 спричиняють їй як фізичні, так і психологічні страждання, що в свою чергу призводить до погіршення якості її життя, в зв'язку із чим вона звернулась до суду та просить задовольнити подану заяву.

Короткий зміст рішення суду першої інстанції

Рішенням Шевченківського районного суду м. Києва від 19 жовтня 2020 року заяву ОСОБА_1 задоволено частково.

Видано обмежувальний припис строком на шість місяців стосовно громадянина ОСОБА_2 , 1984 року народження, що зареєстрований за адресою: АДРЕСА_3 , шляхом:

- заборони ОСОБА_2 , 1984 року народження, наближатися на відстань 150 метрів до місця проживання ОСОБА_1 , ІНФОРМАЦІЯ_2 , ПІН НОМЕР_1 , за адресою: АДРЕСА_1 ;

- заборони ОСОБА_2, 1984 року народження, наблизитися на відстань 150 метрів до місця проживання матері ОСОБА_1 - ОСОБА_4, за адресою: АДРЕСА_2.

В решті вимог заяви відмовлено.

Рішення суду першої інстанції мотивовано тим, що заявницею доведено наявність конфліктної ситуації між сторонами, що полягає у фізичному та психологічному насильстві з боку ОСОБА_2.

Не погодившись із вказаним рішенням, ОСОБА_2 та ОСОБА_1 в особі адвоката Баховського М. М. подали апеляційні скарги.

Короткий зміст постанови суду апеляційної інстанції

Постановою Київського апеляційного суду від 02 березня 2021 року рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 19 жовтня 2020 року скасовано в частині задоволення вимог заборони ОСОБА_2 наблизитися на відстань 150 метрів до місця проживання ОСОБА_1 (АДРЕСА_1) та матері ОСОБА_1 - ОСОБА_4 (АДРЕСА_2) та постановлено в цій частині нове рішення, яким відмовлено в задоволенні заяви ОСОБА_1.

В іншій частині рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 19 жовтня 2020 року залишено без змін.

Постанова суду апеляційної інстанції мотивована тим, що ОСОБА_1 не надано достатніх доказів на підтвердження вчинення **ОСОБА_2 домашнього насильства у розумінні Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»**. Апеляційний суд вказав, що звернення до поліції, на які посилається заявник, свідчать лише про їх реєстрацію, а надані правоохоронними органами відповіді на них свідчать про відсутність ознак кримінального правопорушення в діях ОСОБА_2.

Крім цього, відмовляючи в задоволенні заяви в частині заборони ОСОБА_2 наблизитися на відстань 150 метрів до місця проживання матері ОСОБА_1 - ОСОБА_4, апеляційний суд виходив з того, що сама ОСОБА_4 не зверталася до суду з даною вимогою та не була учасником справи під час її розгляду в суді.

Доводи особи, яка подала касаційну скаргу

02 червня 2021 року ОСОБА_1 через свого представника - адвоката Сердюк Ю. А. звернулась до Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду з касаційною скаргою на Шевченківського районного суду м. Києва від 19 жовтня 2020 року та постанову Київського апеляційного суду від 02 березня 2021 року.

В касаційній скарзі заявник просить суд скасувати рішення суду першої інстанції в частині відмови у задоволенні заяви, постанову суду апеляційної інстанції та ухвалити нове судове рішення у справі, яким задовольнити у повному обсязі заяву про видачу обмежувального припису.

Касаційна скарга мотивована тим, що суди не в повній мірі дослідили обставини справи, зокрема факти вчинення заінтересованою особою психологічного і фізичного насильства та факти внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальні правопорушення.

Доводи інших учасників справи

Інші учасники справи не скористались своїм правом на подання до суду своїх заперечень щодо змісту і вимог касаційної скарги, відзиву на касаційну скаргу до касаційного суду не направили.

Надходження касаційної скарги до суду касаційної інстанції

Статтею 388 ЦПК України передбачено, що судом касаційної інстанції у цивільних справах є Верховний Суд.

Ухвалою Верховного Суду від 04 червня 2021 року відкрито касаційне провадження за поданою касаційною скаргою та витребувано матеріали цивільної справи.

10 червня 2021 року матеріали цивільної справи надійшли до Верховного Суду.

Фактичні обставини справи, встановлені судом

Встановлено, що ОСОБА_1 та ОСОБА_2 в період з січня 2019 року до січня 2020 року перебували у фактичних шлюбних відносинах, мають спільну доньку ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1.

З січня 2020 року відносини між сторонами погіршилися і вони стали проживати окремо.

ОСОБА_1 з приводу застосування фізичного та психологічного насильства зі сторони ОСОБА_2 неодноразово зверталася в органи поліції. Такі звернення мали місце 04 січня 2020 року, 06 січня 2020 року, 15 січня 2020 року, 01 лютого 2020 року, 29 квітня 2020 року та 05 травня 2020 року, що підтверджується талонами-повідомленнями єдиного обліку № 360, 940, 2149, 159, 8265, 160.

Мотивувальна частина

Позиція Верховного Суду

Згідно із положенням частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно у таких випадках: 1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку; 2) якщо скаржник вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні; 3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах; 4) якщо судове рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 411 цього Кодексу.

Касаційна скарга підлягає залишенню без задоволення з таких підстав.

Згідно з частиною третьою статті 3 ЦПК України провадження в цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Відповідно до вимог частин першої і другої статті 400 ЦПК України, переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Відповідно до частини другої статті 2 ЦПК України суд та учасники судового процесу зобов'язані керуватися завданням цивільного судочинства, яке превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі.

Згідно з частинами першою, другою та п'ятою статті 263 ЦПК України судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим.

Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Зазначеним вимогам закону оскаржувані судові рішення суду першої інстанції (у нескасованій частині) та апеляційної інстанції відповідають.

Мотиви, з яких виходить Верховний Суд, та застосовані норми права

Організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства, врегульовано Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Згідно з пунктами 3, 14 та 17 частини першої статті 1 Закону України

«Про запобігання та протидію домашньому насильству» домашнє

насильство - це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї

чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім

чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно

проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають

(не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство,

у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Психологічне насильство - це форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

Фізичне насильство - це форма домашнього насильства, що включає

ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також

незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 24 Закону України

«Про запобігання та протидію домашньому насильству» до спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству належить обмежувальний припис стосовно кривдника.

Обмежувальний припис стосовно кривдника - це встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків

на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи (пункт 7 частини першої статті 1

Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Згідно з частиною третьою статті 26 Закону України «Про запобігання

та протидію домашньому насильству» рішення про видачу обмежувального припису або про відмову у видачі обмежувального припису приймається

на підставі оцінки ризиків.

У пункті 9 частини першої статті 1 цього Закону визначено, що оцінка

ризиків - це оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи.

Згідно з пунктом 3 частини першої статті 350-4 ЦПК України у заяві про

видачу обмежувального припису повинно бути зазначено обставини,

що свідчать про необхідність видачі судом обмежувального припису,

та докази, що їх підтверджують (за наявності).

Відповідно до частини першої статті 350-6 ЦПК України, розглянувши заяву про видачу обмежувального припису, суд ухвалює рішення про задоволення заяви або про відмову в її задоволенні.

Законом визначено, що видача обмежувального припису є заходом впливу на кривдника, який може вживатися лише в інтересах постраждалих осіб

та у разі настання певних факторів та ризиків.

Суди під час вирішення такої заяви мають надавати оцінку всім обставинам та доказам у справі, вирішувати питання про дотримання прав та інтересів дітей і батьків, а також забезпечити недопущення необґрунтованого обмеження одного із батьків у реалізації своїх прав відносно дітей у разі безпідставності та недоведеності вимог заяви іншого з батьків.

Під час вирішення питання про наявність підстав для видачі

обмежувального припису суди мають встановлювати, яким формам домашнього насильства піддавався заявник, та оцінювати ризики продовження у майбутньому домашнього насильства у будь-якому його прояві.

Аналогічні правові висновки викладено у постановках Верховного Суду:

від 17 квітня 2019 року у справі № 363/3496/18, провадження

№ 61-4830св19; від 26 вересня 2019 року у справі № 452/317/19-ц, провадження № 61-12915св19; від 17 червня 2020 року у справі

№ 509/2131/18, провадження № 61-271св19; від 23 грудня 2020 року у справі № 753/17743/19, провадження № 61-23053св19; від 24 лютого 2021 року

у справі № 570/2528/20, провадження № 61-16103св20.

Звертаючись до суду із заявою про видачу обмежувального припису, ОСОБА_1 вказувала на те, що ОСОБА_2 вчиняє щодо неї, її матері та спільної доньки психологічне та фізичне насильство, а також посилалась на її неодноразові звернення до органів поліції та наявність досудового розслідування у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань за ознаками кримінального правопорушення за частиною першою статті 125 КК України.

Відповідно до статті 76 ЦПК України доказами є будь-які дані, на підставі

яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин,

які мають значення для вирішення справи. Ці дані встановлюються такими засобами: письмовими, речовими і електронними доказами; висновками експертів; показаннями свідків.

Частиною першою статті 77 ЦПК України передбачено, що належними

є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування.

Згідно з частиною другою статті 78 ЦПК України обставини справи,

які за законом мають бути підтверджені певними засобами доказування,

не можуть підтверджуватись іншими засобами доказування.

Кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень (частина перша статті 81 ЦПК України).

Доказування не може ґрунтуватися на припущеннях (частина шоста

статті 81 ЦПК України).

Відповідно до статті 89 ЦПК України суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному

та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Жодні докази

не мають для суду заздальгідь встановленої сили. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність

і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. Суд надає оцінку як зібраним

у справі доказам в цілому, так і кожному доказу (групі однотипних доказів), який міститься у справі, мотивує відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів).

Вирішуючи спір, враховуючи вказані норми матеріального права, встановивши фактичні обставини справи, які мають суттєве значення для її вирішення, надавши належну правову оцінку наявним у матеріалах справи доказам, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про відсутність підстав для видачі обмежувального припису щодо ОСОБА_2 , оскільки ОСОБА_1 не доведено вчинення останнім домашнього насильства у розумінні Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Звернення до різних органів державної влади, зокрема правоохоронних, свідчить про наявність конфлікту між сторонами, і самі по собі

не підтверджують факт вчинення домашнього насильства ОСОБА_2 , що є необхідною умовою для застосування судом до нього спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, які визначені спеціальним законом.

Верховний Суд вважає за необхідне також зазначити, що звернення заявника до органів поліції та внесення відомостей про кримінальні провадження до Єдиного реєстру досудових розслідувань не підтверджують факт вчинення домашнього насильства, не є доказом вини у вчиненні кримінального правопорушення, враховуючи, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду (стаття 62 Конституції України).

Крім того, відмовляючи в задоволенні заяви в частині заборони ОСОБА_2 наблизитися на відстань 150 метрів до місця проживання матері заявниці - ОСОБА_4 , апеляційний суд обґрунтовано виходив з того, що безпосередньо ОСОБА_4 не зверталася до суду з даною вимогою та не була учасником справи під час її розгляду.

При таких обставинах колегія суддів Верховного Суду погоджується, що підстави для задоволення вимог ОСОБА_1 відсутні.

Доводи касаційної скарги переважно зводяться до необхідності переоцінки доказів, що у силу вимог статті 400 ЦПК України не належить до компетенції суду касаційної інстанції.

При цьому, Велика Палата Верховного Суду у постанові від 16 січня 2019 року у справі № 373/2054/16-ц (провадження № 14-446цс18) вказала, що встановлення обставин справи, дослідження та оцінка доказів є прерогативою судів першої та апеляційної інстанцій. Якщо порушень порядку надання та отримання доказів у суді першої інстанції апеляційним судом не встановлено, а оцінка доказів зроблена як судом першої, так і судом апеляційної інстанції, то суд касаційної інстанції не наділений повноваженнями втручатися в оцінку доказів.

Європейський суд з прав людини вказав, що згідно з його усталеною практикою, яка відображає принцип, пов'язаний з належним здійсненням правосуддя, у рішеннях судів та інших органів з вирішення спорів мають бути належним чином зазначені підстави, на яких вони ґрунтуються. Хоча пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод зобов'язує суди обґрунтовувати свої рішення, його не можна тлумачити як такий, що вимагає детальної відповіді на кожен аргумент. Міра, до якої суд має виконати обов'язок щодо обґрунтування рішення, може бути різною в залежності від характеру рішення (рішення у справі «Серявін та інші проти України», заява № 4909/04, від 10 лютого 2010 року).

Верховний Суд встановив, що оскаржувані рішення місцевого суду (у нескасованій частині) та постанова суду апеляційної інстанції ухвалені з додержанням норм матеріального права та процесуального права, а доводи касаційної скарги її висновків не спростовують, на законність ухвалених судових рішень не впливають.

Висновки за результатами розгляду касаційної скарги

Відповідно до частини третьої статті 401 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а рішення без змін, якщо відсутні підстави для скасування судового рішення.

Враховуючи наведене, колегія суддів залишає касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення суду першої інстанції (у нескасованій частині), постанову суду апеляційної інстанції - без змін, оскільки підстави для їх скасування відсутні.

Керуючись статтями 400, 401, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу ОСОБА_1 , яка подана представником - адвокатом Сердюк Юлією Анатоліївною, залишити без задоволення.

Рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 19 жовтня 2020 року (у нескасованій частині), постанову Київського апеляційного суду від 02 березня 2021 року залишити без змін.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Судді:

Є. В. Коротенко

В. С. Жданова

А. Ю. Зайцев